УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

Датум: 10.12.2020.

ИЗВЕШТАЈ О ПОДОБНОСТИ ТЕМЕ, КАНДИДАТА И МЕНТОРА ЗА ИЗРАДУ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ

1. ДАТУМ И ОРГАН КОЈИ ЈЕ ИМЕНОВАО КОМИСИЈУ.

Одлуком од 23.11.2020. Научно-наставног већа Филолошког факултета Универзитета у Београду образована је комисија за оцену подобности докторанта Олге Стојадиновић *Метајезички рефлексиви у стваралаштву А. С. Пушкина*.

2. САСТАВ КОМИСИЈЕ.

1. Др Ксенија Кончаревић, редовни професор, датум избора у звање: 8.4.2008.
Филолошки факултет Универзитета у Београду
Ужа научна област: Русистика

2. Др Марија Стефановић, ванредни професор, датум избора у звање: 16.11.2017.
Филозофски факултет Универзитета у Новом Саду
Ужа научна област: Русистика

3. Др Радослава Трнавац, ванредни професор, датум избора у звање: 2019.
Филолошки факултет Универзитета у Београду
Ужа научна област: Русистика

II БИОГРАФИЈА КАНДИДАТА

Олга Стојадиновић рођена је 31.8.1990. године. Уз Вукову диплому је као ђак генерације завршила основну школу у Умчарима, а гимназију је завршила у Гроцкој са одличним успехом. Основне акадамске студије завршила је на Филолошком факултету Универзитета у Београду са просеком 9.39 на групи за руски језик, књижевност и културу на катедри за Славистику. Дипломирала је 2013. године. Мастер студије завршила је на Филолошком факултету Универзитета у Београду 2015. године са просеком 9.80. Тема мастер рада: „Семантизација лексике у уџбеницима руског језика (на материјалу уџбеника : "Орбита 2 и 4", "До встречи в

России" и "Руски језик")“. Од новембра 2017. године је докторанд на Филолошком факултету у Београду на модулу култура са просеком 10. Учествовала је на XI научном скупу Савремена проучавања језика и књижевности на Филолошко-уметничком факултету у Крагујевцу. Служи се руским и енглеским језиком.

III БИБЛИОГРАФИЈА КАНДИДАТА

- Стојадиновић О., „О. А. Богданова, А. Г. Гачева (сост. и отв. ред.). Утопия и эсхатология в культуре русского модернизма. М.: Индрик, 2016, 712 с. (Серия «“Вечные” сюжеты и образы». Вып. 3.).“, у: Зборник Матице српске за славистику 94, Нови Сад, Матица српска, 2018., стр. 184-187.

- Стојадиновић О., О песничкој филологији кроз стваралаштво Бранимира Кршића, у: Савремена проучавања језика и књижевности, Зборник радова са XI научног скупа младих филолога Србије, Година XI / Књ. 2, Крагујевац, Филолошко-уметнички факултет Универзитета у Крагујевцу, 2020., стр. 227-236.

Увидом у биографију и библиографију кандидата, чињеницу да је положила све испите на програму ДАС, модул Језик Филолошког факултета у Београду, као и да има радове објављене у универзитетским релевантним гласилима и зборницима, комисија сматра да кандидат Олга Стојадиновић испуњава све услове за израду докторске дисертације.

V ОЦЕНА ПОДОБНОСТИ ПРЕДЛОЖЕНОГ МЕНТОРА

ПРЕДЛОГ МЕНТОРА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Име и презиме ментора:
Академик, проф. емеритус др Предраг Пипер
Звање: Професор емеритус, редовни професор, редовни члан САНУ
Факултет или институција: Универзитет у Београду, Филолошки факултет, Београд
Ужа област научно-истраживачког рада: Лингвистика, славистика

Библиографија ментора са најмање 5 јединица релевантних за област из које се ради докторска дисертација:

1. Пипер П., О песничкој филологији // Глас САНУ. Одељење језика и књижевности. – 21 (2005), стр. 57–96.
2. Пипер П., О поетској филологији Мира Вуксановића // Књижевно дело Мира Вуксановића: Зборник радова с округлог стола 1, Билећа, 18. IX 2015., Нови Сад, Академска књига, 2016, 79–107.
3. Пипер П., Увод у славистику, Београд, Завод за уџбенике, 2008.
4. Пипер П., Лингвистичка славистика: Студије и чланци, Београд, Славистичко друштво Србије, 2014.
5. Пипер П., Лингвистичка русистика:Студије и чланци, Београд, Филолошки факултет, 2012.
6. Пипер П., О говорном догађају у светлу теолингвистике, Београд : Српска академија наука и уметности, 2013.

Комисија сматра да проф. др Предраг Пипер испуњава све услове за ментора предложене докторске дисертације, за област *Русистика – ФИЛОЛОШКЕ НАУКЕ*.

VI ОЦЕНА ПОДОБНОСТИ ТЕМЕ

1. ОЦЕНА ФОРМУЛАЦИЈЕ НАЗИВА ТЕЗЕ (НАСЛОВА).

Комисија закључује да је предложени назив тезе *Метајезички рефлексиви у стваралаштву А. С. Пушкина* прикладан и да добро репрезентује суштину предложене теме истраживања.

2. ОЦЕНА ПРЕДМЕТА (ПРОБЛЕМА) ИСТРАЖИВАЊА.

Предмет дисертационог истраживања *Метајезички рефлексиви у стваралаштву Александра Пушкина,* које се овим предлаже, били би метајезички рефлексиви, који у својој укупности чине систем поетске филологије (или уже – песничке филологије), а односе се на ставове о језику, књижевности и култури које износе књижевници у својим књижевним делима, али и у другим видовима свог стваралаштва (есеји, публицистика, критика итд.). У докторској дисертацији за коју се ова тема предлаже били би испитани метајезички рефлексиви са становишта њихове заступљености, структуре и функције у делу А. С. Пушкина.

Појам метајезичке функције језика, који је засновао Роман Јакобсон у оквиру своје типологије језичких функција, још увек није довољно испитан у делима књижевних стваралаца, посебно оних који су својим делом битно утицали на формирање неког књижевног језика или једне фазе у његовом развоју. За формирање савременог руског књижевног језика несумњиво је пресудан утицај имало дело А. С. Пушкина, због чега и проучавање његових метајезичких рефлексива има посебан значај. Пушкинови метајезички рефлексиви истовремено имају централно место у систему метајезичких рефлексива у руској књижевности.

О метајезичкој функцији Роман Јакобсон пише као о једној од шест комуникативних функција, а метајезик описује као језик који говори о језику или као један од два нивоа језика (Јакобсон 1966: 293). Метајезичка функција односи се на проверу кода између пошиљаоца или примаоца поруке, док је поетска усмерена на саму поруку и није ограничена искључиво на поље поезије (Јакобсон 1966: 294). Међутим, према Јакобсону, "поезија и метајезик дијаметрално су опречни: у метајезику се секвенца употребљава да би се изградила једначина, док се у поезији једначина употребљава да би се изградила секвенца"(Јакобсон 1966: 297). Ипак, Роман Јакобсон је истицао важност познавања језичких чињеница приликом проучавања поетске функције, као и неопходност проучавања поетске функције ради потпуне спознаје природе језика (Јакобсон 1966: 294), управо зато што свака поетска порука представља "дискурс са свим оним особеним, замршеним проблемима које »говор унутар говора« ставља пред лингвисте" (Јакобсон 1966: 313).

Рефлексијама које имају за предмет језик исцрпније се бавила И. Т. Вепрева, која прва уводи термин рефлексива у значењу "метајезичког исказа који садржи коментар уз употребљену реч или исказ" (Вепрева 2002), док М.Р. Шумарина у својој дисертацији о метајезичкој рефлексији у делима руске прозе тумачи рефлексију као "сваки метајезички контекст у коме се експлицитно или имплицитно реализује метајезички суд о било којој језичкој чињеници" (Шумарина 2011).

Термин "метајезик" се користи и у значењу научног, апсолутно логичког језика који служи за проучавање људског језика (Ивић 1990: 7), и који представља супротност ономе што се назива "наивна лингвистика" или "фолк-лингвистика". У речнику лингвистичких термина наводе се два значења термина метајезик, и то: "језик другог реда, на којем говоре о језику (језику-објекту)" и "језик чији објекат представља садржај и изражавање другог језика" (Ахманова 1966: 232). Термин металингвистика, такође, има два значења: "металингвистика као грана лингвистике која проучава специфичности садржајне стране језика у вези са мишљењем и

друштвеним животом говорног колектива, као неопходног услова за откривање природе лингвистичких јединица и законитости њиховог функционисања" и "металингвистика као наука о језицима другог реда (метајезицима), чији предмет представља природан људски језик" (Ахманова 1966: 230).

У лингвистици постоји више термина са иницијалном морфемом "мета", који се односе на истраживања ставова и исказа о језику и лингвистици (метајезик, метајезичка функција, метајезички рефлексив, метајезички судови, метајезички коментари, метајезички исказ, метајезичка оцена, лингвистика метајезичке свести, металингвистика, обична или свакодневна металингвистика, металингвистичка функција, металингвистички дискурс, металингвистички судови, метатекст, метатекстуални судови, метапоетика, итд.), а метајезички рефлексиви у систему поетске филологије имају међу њима посебно место.

Поред тога што је научно релевантно, проучавање појаве која је на граници науке о језику и науке о књижевности, какви су метајезички рефлексиви, веома је и актуелно у светлу савремених тенденција да се интердисциплинарним истраживањима истраже и проблемске области које су до сада биле недовољно истражене због свог специфичног статуса.

Корпус рада чинили би примери из сабраних дела А.С. Пушкина у 10 томова, која укључују његове песме, поеме, бајке, романе у стиху и прози, прозна и драмска дела, критику и публицистику, чланке, аутобиографску и историјску прозу, историју Петра Великог и историју Пугачовљевог устанка, белешке, афоризме и Пушкинова писма, заједно са рецензијама, необјављеним верзијама и пропратним коментарима уз текстове.

Појам песничке филологије међу првима је темељно образложио Јаков И. Гин (1958-1991), руски филолог и лингвиста, који је у зборнику *"Литературный процесс и проблемы литературной культуры: Материалы для обсуждения"*, употребио тај термин у раду под називом *„О «поэтической филологии»"* . Песничку филологију је дефинисао као *„* высказывания писателей о языке, литературе, фольклоре (в статьях, рецензиях, комментариях, манифестах, письмах и т.д. - вплоть до филологических пассажей в самих художественных текстах)*"* (Гин 1988: 20). Према Гину, у питању је хетероморфан и хетероген појам, који се налази на граници између уметности и науке и који се због своје уметничке природе не може сматрати научним дискурсом, али не представља ни "ненаучну" филологију, јер је песничка филологија некад способна да предухитри науку у постављању проблема*"* (Гин 1988: 20).

Проблемом песничке филологије бавио се и Предраг Пипер у студији под називом *„О песничкој филологији"* (Пипер 2014: 62–93), где појам песничке филологије образлаже као "предмет шире схваћене филологије, на пресеку психолингвистике, социолингвистике и поетике, који обухвата систем поетски изражених ставова о језику било појединца, било неког књижевног правца, школе или епохе" (Пипер 2014: 63), а смисао њеног проучавања види пре свега у „могућности да се на тај начин добије још једно сведочанство о неким суштинским својствима језика, а и због могућности да се утврди неко поетски исказано запажање које је у научним истраживањима евентуално било мање или више занемарено", поред значаја које оваква проучавања могу имати за "схватање и тумачење њихове поетике" (Пипер 2014: 64). У раду "*О поетској филологији Мира Вуксановића*" П. Пипер је тај појам проширио на поетску филологију.

Сличну мисао исказала је и Валентина А. Маслова која у свом чланку под називом *„Поэтическая лингвистика как «стирание границ между наукой и искусством» (Ю. С. Степанов)"*, ослањајући се на идеју Ј. С. Степанова, говори о брисању граница између науке (лингвистике) и поезије и спомиње многе песнике који су стварајући поезију истовремено вршили и улоге истраживача и интуитивног лингвисте, као и песнике који су се бавили феноменом тишине и ћутања пре него што су се филозофи окренули овом питању (Маслова 2012: 138–148).

Пораст интересовања за проучавање ове и сродне проблематике довео је и до појаве већег броја термина чији је садржај мање или више близак садржају појма песничке филологије. Међу тим терминима има синонимских облика, као што су, "наивна лингвистика" (наивная

лингвистика), "обична лингвистика" (обыденная лингвистика), " свакодневна лингвистика" (бытовая лингвистика), "стихијска лингвистика", (стихийная лингвистика), "народна лингвистика" (народная лингвистика), "фолк-лингвистика" (folk linguistics), "природна лингвистика" (естественная лингвистика), "свакодневна лингвистичка гносеологија" (обыденная лингвистическая гносеология), "народна гносеологија" (народная гносеология), свакодневна филозофија језика (бытовая философия языка), итд., који самим својим називом упућују да за предмет проучавања имају непрофесионалне језичке представе, интерпретације и ставове, пре свега колектива или анонимних, непознатих аутора (наивна лингвистика проучава наивне или непрофесионалне ставове о језику, обична лингвистика проучава ставове обичних говорника, народна лингвистика или фолк-лингвистика у центру пажње има народ или колектив и њихове свесне или несвесне исказе о језику, интерпретације и асоцијације).

Од наведених термина је у нешто чешћој употреби термин фолк лингвистика (Бугарски, Њеђелски, Престон и др.). Ранко Бугарски је дефинисао појам ставова према језику као "део ширег комплекса веровања и укорењених вредносних судова који има обележје својеврсног лингвистичког фолклора или народне лингвистике" и који не представља "мишљења која се изграђују у оквиру науке о језику", већ се односи на "незваничне, популарне реакције на језичке појаве које постоје у језичким заједницама" (Бугарски 1996: 96). Појмови фолк-лингвистике или народне лингвистике су блиски појмовима "наивне лингвистике" или "обичне/свакодневне лингвистике", јер стављају тежиште на проучавање лаичких уверења, непознатих или анонимних људи и група.

С друге стране, Н. А. Фатејева прави разлику између наивне лингвистике (рус. наивная лингвистика), песничке лингвистике (рус. лингвистика поэта) и лингвистичке поетике (рус. лингвистическая поэтика). Према Н. А. Фатејевој, наивна лингвистика се бави проучавањем непрофесионалних метајезичких представа носилаца језика; песничка лингвистика се састоји од две компоненте: рефлексивне која оцењује и интерпретира језичке чињенице и креативне која води ка семантичкој трансформацији првобитних језичких јединица и стварању нових које производе посебну метајезичку слику света, док лингвистичку поетику карактерише професионалан приступ језику (Фатејева 2018: 76).

Мноштво термина сродних садржаја, које се среће у научној и стручној литератури, свакако говори и о порасту интересовања за ову проблематику, као и о значају и актуелности истраживања "ставова о језику". Основна разлика међу наведеним појмовима огледа се пре свега у степену професионалности лингвистичког субјекта који износи ставове (да ли је реч о филологу, песнику, писцу или лаику...), да ли је у питању индивидуална личност, појединац или колектив, народ или одређена група људи, и најзад, у конкретном предмету који је објекат полемисања (да ли су предмет истраживања ставови о језику, ставови о лингвистици или о филологији, о поетици, теорији књижевности, култури...). Сам предмет поетске филологије укључује шири дијапазон филолошких питања и у центру свог интересовања има песника или писца, као образовану, стваралачку личност, која се служи књижевним језиком у свом раду и има своја лична размишљања о језику, књижевности и култури и сопствено виђење филолошких проблема, што износи у својим делима, кроз различите оцене, коментаре, интерпретације, итд. – за разлику од песничке или поетске лингвистике (рус. лингвистика поэта, поэтическое языковедение), која се фокусира искључиво на лингвистичким ставовима или од наивне лингвистике, која проучава лаичке, непрофесионалне ставове о језику. Терминолошка неусаглашеност, свакако, захтева даљу и детаљнију анализу, о чему ће бити речи у дисертацији.

Полазећи од назначених теоријских оквира поетске филологије у дисертацији бисмо настојали да у стваралаштву А. С.Пушкина идентификујемо све релевантне метајезичке рефлексиве, да утврдимо системске односе међу њима, да их размотримо у светлу науке о руском језику његовог времена и потоњих времена.

За проучавање је одабрано управо стваралаштво А. С. Пушкина из више разлога, а пре свега због огромног утицаја који је А. С. Пушкин имао на развој руског језика и књижевности и због изузетно важне улоге коју он има у руској култури, затим због доступности његових радова

у интегралној форми и у електронском облику, укључујући речник Пушкиновог језика од преко 20 000 речи као и литературу о његовом о Пушкиновом делу и улози у развоју руског књижевног језика, најзад и због саме његове личности. Наиме, А.С. Пушкин је на царском лицеју стекао класично образовање, говорио је неколико страних језика, учествовао је у литерарним круговима и занимале су га филолошке теме, издавао је алманах, а као угледни припадник руског друштва комуницирао је са великим и утицајним људима тог времена, између осталог, и са лингвистима и књижевницима, попут В. И. Даља, Н. М. Карамзина, Н. И. Гнедича, И.А. Крилова, итд.

У науци о руском језику се под савременим руским језиком, у широком смислу, схвата руски језик од Пушкина до наших дана, а разлог томе лежи у чињеници да је Пушкин у свом стваралаштву успео да реши лингвистичку дискусију која се одвијала између шишковиста и карамзиниста, или између "архаиста" и "новатора" (која се огледала у њиховом погледу на црквенословенски језик, употребу народног језика и прихватање позајмљеница), и на тај начин оствари "синтетизујућу стабилизацију књижевнојезичке норме" (Кончаревић, Перкучин, Марковић, Рељић 2016: 89).

Према Г.О. Винокуру, 20—30-их година XIX века, А. С. Пушкин је био предводник групе писаца који су срушили преграду између језика образованих људи и свакодневног руског језика народа и зато је Пушкин у историји руског књижевног језика постао "симбол општеруске националне језичке норме" (Винокур 1959: 95). Пушкин је у свом стваралаштву објединио црквенословенизме, позајмљенице и народни језик и стилистички усавршио форму и богатство израза, ослањајући се на најбоље традиције руске књижевности и културе и инкорпорирајући у своју визију језика најбоље елементе од свега онога на чему су пре њега радили многи учени људи: Тредиаковски, Ломоносов, Державин, Фонвизин, Карамзин, Сумароков, Радишчев, Грибоједов, Крилов, Жуковски, и др.

Стваралаштво А. С. Пушкина било је предмет проучавања и В.В. Виноградова, који је, такође, истражујући његов језик и стил, писао о Пушкиновој концепцији руског књижевног језика, његовом односу према западњацима и славенофилима, према делу Ломоносова, став према црквенословенском језику, према француском језику, према превођењу и, напослетку, према улози народног говора у развоју књижевног језика, истичући утицај његовог дела на формирање руског књижевног језика, поред несумњивог значаја који је имао за развој руске књижевности. Према Виноградову, Л. Толстој је са правом назвао Пушкина "оцем" руске прозе, јер се "у Пушкиновом стилу налази зрно многих уметничких поступака које су примењивали Гогољ, Љермонтов, Тургењев, Достојевски, Гончаров, Салтиков-Шчедрин, Л. Толстој и Чехов" (Виноградов 1941:619).

О Пушкиновим ставовима о језику писала је В.В. Борисенко у чланку под називом "А.С. Пушкин о руском језику, говору и ортографији". Покушавајући да представи лингвистички портрет А.С.Пушкина, В. В. Борисенко је кроз анализу ставова А.С. Пушкина из његових чланака, белешки и коментара указала на Пушкиново занимање за филолошка и језичка питања, пре свега, питања развоја руског књижевног језика, његова запажања о утицају грчког и француског на руски језик и Пушкиново виђење одређених граматичких, стилистичких, ортографских и преводилачких проблема. Иако се у чланку не користи термин поетска филологија, он је значајан као успешан покушај да укаже на недовољно истражену област Пушкиновог лика и дела и да се Пушкин представи у новом светлу, као "колега филолог".

Методологија истраживања метајезичких рефлексива у систему поетске филологије заснива се првенствено на методама опсервације текста, анализе садржаја, евалуације прикупљеног материјала и његове класификације, систематизације и интерпретације. Приликом обраде емпиријског материјала био би примењен метод дескрипције, интерпретације метајезичких рефлексива, њихово коментарисање и уопштавање; теоријско-лингвистичка и лингвокултуролошка анализа песничких ставова о језику, као и лексикографски опис језичких маркера који упућују употребу на примере метајезичких рефлексива. Прикупљени материјал проучава се помоћу фонетско-фонолошке, граматичке (морфолошко-синтаксичке), лексичко-

семантичке и стилистичке анализе, уз компарацију примера песничке филологије са постојећим чињеницама у науци о језику и науци о књижевности. У ту сврху користиће се постојећа научна литература (посебне публикације, чланци, речници, граматике, енциклопедије итд.), као основ за утврђивање природе ексцерпираних метајезичких рефлексива и њихове релевантности за предмет дисертације као и за однос између песничке филологије, с једне стране, и науке о језику и науке о књижевности, с друге, те колико би истраживање песничке филологије могло бити значајно за даљи развој научне мисли.

Планирано комплексно истраживање метајезичких рефлексива у делу А. С. Пушкина, у мери у којој буде чврсто методолошки и емпиријски утемељено, чему би се у предложеној докторској дисертацији максимално тежило, могло би бити подстицајно за слична истраживања дела других књижевних стваралаца.

Комисија закључује да је предложени предмет истраживања својом сложеношћу, актуелношћу и значајем погодан за дисертационо истраживање.

3. БИБЛИОГРАФИЈА ПРЕЛИМИНАРНИХ ИСТРАЖИВАЊА.

Кандидат Олга Стојадиновић прилаже обиман списак истраживања релевантних за тему докторске дисертациције. Прелиминарну библиографију сачињавају јединице објављене на више страних језика и српском језику.

1. Алексеев М.П., Пушкин : сравнительно-исторические исследования, Ленинград : Наука, 1984.
2. Арсеньева М., Язык мой - друг мой : филологи, - к барьеру!, Санкт-Петербург : Рог Борея, 2007.
3. Бабовић М., Руска књижевност XIX века. (Књ.) 1, Реализам, Београд, Научна књига, 1971.
4. Бахтин М., Рани списи, Београд, Службени гласник, 2010.
5. Богетић К., Метафоричка концептуализација језика у српском новинском дискурсу: метајезик, језичке идеологије и друштвена когниција, у: Наслеђе : часопис за књижевност, уметност и културу, Год. 12, бр. 31, Крагујевац, Филолошко-уметнички факултет, 2015., стр. 137-160.
6. Борисенко-Свинарская В.В., А.С.Пушкин о русском языке, русской речи и русской орфографии, у: Славистика, Књ. 3, Београд, Славистичко друштво Србије, 1999., стр. 51-59.
7. Борисенко-Свинарская В.В., Парадоксы филологии, Москва : Импэто, 2015.
8. Bright W., International encyclopedia of linguistics. Vol. 1, New York; Oxford, Oxford University Press, 1992.
9. Bright W., International encyclopedia of linguistics. Vol. 2, New York; Oxford, Oxford University Press, 1992.
10. Bright W., International encyclopedia of linguistics. Vol. 3, New York; Oxford, Oxford University Press, 1992.
11. Bright W., International encyclopedia of linguistics. Vol. 4, New York; Oxford, Oxford

University Press, 1992.

12. Бугарски Р., Увод у општу лингвистику, Београд, Чигоја, 1996.

13. Бугарски Р., Језик и лингвистика, Београд, Чигоја, 1996.

14. Будагова Л.Н. (ред.), А. С. Пушкин и мир славянской культуры : (к 200-летию со дня рождения поэта), Москва : Институт славяноведения РАН, 2000.

15. Булаховский Л.А., Русский литературный язык первой половины XIX века: Фонетика, морфология, ударение, синтаксис., Москва, Государственное учебно-педагогическое издательство Министерства просвещения РСФСР, 1954.

16. Булаховский Л.А., Русский литературный язык первой половины XIX века: Лексика и общие замечания о слоге. – 2-е изд., Киев, Издательство киевского государственного университета им. Т. Г. Шевченко, 1957.

17. Булаховский Л.А., Исторический комментарий к русскому литературному языку, Киев, Государственное учебно-педагогическое издательство "Радянска школа", 1950.

18. Валери П., Предавања о поетици, Београд : ННК Интернационал, 2003.

19. Васильев Б.А., Духовный путь Пушкина, Москва, Sam & Sam, 1995.

20. Васић С., Психолингвистика, Београд, Институт за педагошка истраживања, 1994.

21. Велек Р. и Ворен О., Теорија књижевности, Београд, Нолит, 1991.

22. Вельмезова Е.В., История лингвистики в истории литературы, Москва, Индрик, 2014.

23. Вепрева И. Т., Языковая рефлексия в постсоветскую эпоху, Москва, ОЛМА-ПРЕСС, 2005.

24. Вепрева И. Т., Метаязыковой привкус эпохи, Palmarium Academic Publishing, 2014.

25. Виноградов В.В., Язык Пушкина: Пушкин и история русского литературного языка. – Издание второе, дополненное, Москва, Наука, 2000.

26. Виноградов В.В., Стиль Пушкина, Москва, ОГИЗ Государственное издательство художественной литературыю, 1941.

27. Виноградов В.В., Очерки по истории русского литературного языка XVII–XIX веков, Москва, Высшая школа, 1982.

28. Виноградов В.В., История русского литературного языка : избранные труды, Москва : Наука, 1978

29. Виноградов В.В. Русский язык: грамматическое учение о слове, Москва, Государственное учебно-педагогическое издательство РСФСР, 1971.

30. Виноградов В.В., Избранные труды: О языке художественной прозы, Москва, Наука, 1980.

31. Винокур Г.О., Избранные работы по русскому языку, Москва, Государственное учебно-

педагогическое издательство Министерства просвещения РСФСР, 1959.

32. Вулетић В., Руска књижевност XIX века, Београд, Научна књига, 1976.

33. Гаспаров Б.М., Поэтический язык Пушкина как факт истории русского литературного языка, С.-Петербург, Академический проект, 1992.

34. Гин Я. И., О «поэтической филологии», у: В. Невердинова (ред.), Литературный процесс и проблемы литературной культуры: Материалы для обсуждения, Таллин, Таллинский педагогический институт им.Э. Вильде, 1988., стр. 20-22.

35. Гадомски А. К. и Кончаревић К. (уред.), Теолингвистика, Београд, 2012.

36. Гей Н.К., Проза Пушкина: Поэтика повествования, Москва, Наука, 1989.

37. Голуб И.Б., Стилистика русского языка,Москва, Айрис-пресс, 2010.

38. Городецкий Б.П., Лирика Пушкина, Москва; Ленинград, Издательство Академии Наук СССР, 1962.

39. Горшков А.И., История русского литературного языка, Москва, 2015.

40. Гофман М.Л., Пушкин – первая глава науки о Пушкине, Петербург, Издательство Атеней, 1922.

41. Грковић-Мејџор Ј. и Кончаревић К. (уред.), Теолингвистичка истраживања српског и других словенских језика, Београд, 2013.

42. Грубачић С., Александријски светионик – Тумачења књижевности од александријске школе до постмодерне, Сремски Карловци – Нови Сад, Издавачка књижарница Зорана Стојановића, 2006.

43. Гуковский Г.А., Пушкин и проблемы реалистического стиля, Москва, ОГИЗ Государственное издательство художественной литературы, 1954.

44. Гумбольдт В.Г., Язык и философия культуры, Москва, Прогресс, 1985.

45. Гумбольдт В.Г., Избранные труды по языкознанию, Москва, Прогресс, 2000.

46. Ђурић М., Историја хеленске књижевности, Београд, Завод за уџбенике и наставна средства, 1982.

47. Ефимов А.И., История русского литературного языка : курс лекций, Москва, Государственное учебно-педагогическое издательство Министерства просвещения РСФСР, 1955.

48. Живковић Д., Теорија књижевности са теоријом писмености, Пожега, Епоха, 2014.

49. Жигач Л.В., Проблема народности и фольклоризма в истории русской литературы: поиск русской идеи : от Пушкина до Есенина : учебное пособие по спецкурсу, Тверь : Тверской государственный университет, 1997.

50. Жирмунский В.М., Байрон и Пушкин, Ленинград, Наука, 1978.

51. Зиновьева Е. И., Лингвокультурология: от теории к практике. Учебник, СПб., СПбГУ;

Нестор-История, 2016.

52. Ивић М., *Правци у лингвистици I*, Београд, ЛиМ, 1990.

53. Ивић М., Правци у лингвистици II, Београд, ЛиМ, 1990.

54. Иезуитова Р. В. (ред.), Пушкин : исследования и материалы. Т. 9, Ленинград : Наука, 1979.

55. Ильинская И.С., Лексика стихотворной речи Пушкина, Москва, Наука, 1970.

56. Јакобсон Р., Лингвистика и поетика, Београд, Нолит, 1966.

57. Јакобсон Р., Огледи из поетике, Београд, Просвета, 1978.

58. Jakobson R., Selected writings – III – Poetry of Grammar and Grammar of Poetry, The Hague – Paris – New York, Mouton Publishers, 1981.

59. Якобсон Р., Язык и бессознательное, Москва, Гнозис, 1996.

60. Якобсон Р., Работы по поэтике, Москва, Прогресс, 1987.

61. Јаковљевић А., Сергеј Параџанов : кинематографско читање поема Пушкина и Љермонтова : магистарски рад, Београд : [А. Јаковљевић], 2004.

62. Ярцева В. Н., *Лингвистический энциклопедический словарь*, Москва, Научное издательство «Большая Российская энциклопедия», 2002.

63. Јесперсен О., Философия грамматики, Москва, Иностранной литературы, 1948.

64. Јевтић М., Чудо језика: разговори са лингвистима, Београд, Службени гласник, 2010.

65. Јевтић М., Из славистичке ризнице : разговори са Предрагом Пипером, Београд, Београдска књига ; Ваљево : Кеј, 2002.

66. Јевтић М., Трагом речи : разговори са Предрагом Пипером, Београд : Београдска књига, 2009.

67. Јевтић М., Живот језика : разговори са Предрагом Пипером, Београд : Београдска књига, 2015.

68. Камчатнов А. М., История русского литературного языка. XI — первая половина XIX века, Москва, 2015.

69. Караулов Ю. Н., Русский язык и языковая личность. Изд. 7-е., Москва, Издательство ЛКИ, 2010.

70. Касаткина В.Н., Романтическая муза Пушкина, Москва, Издательство Московского университета, 2001.

71. Кашкин В.Б., Парадоксы границы в языке и коммуникации, Воронеж, Издатель О.Ю.Алейников, 2010., 314-325.

72. Кибальник С.А., Художественная философия Пушкина, С.-Петербург : "Дмитрий

Буланин", 1999.

73. Клеймёнова Р.Н. (ред.), Пушкин и Общество любителей российской словесности, Москва, Культур. центр "Дом-музей Марины Цветаевой, 1999.

74. Князевская Т. Б. (ред.), Пушкин и современная культура, Москва : Наука, 1996.

75. Ковалевская Е.Г., Избранное. 1963–1999, СПб. – Ставрополь, Изд-во СГУ, 2012.

76. Ковачевић М., Стилистика и граматика стилских фигура, Београд, Јасен, 2015.

77. Колясева А.Ф., Терминология в зеркале обыденного и професионального языкового сознания - диссертация, Москва, Московский государственный университет имени М.В. Ломоносова Филологический факультет, 2014.

78. Константиновић Р., *Истраживање тишине и други огледи*, Београд, Српска књижевна задруга, 1995.

79. Кончаревић К., *Поглед у теолингвистику*, Београд, Јасен, 2015.

80. Кончаревић К., *Руска сакрална комуникативна култура XIX и XX века кроз призму књижевности и публицистике*, у: Славистика књига XV, Београд, Славистичко друштво Србије, 2011.

81. Кончаревић К., Историја руског књижевног језика : (црквенословенско-руска преплитања), Београд, Јасен, 2016.

82. Кончаревић К., Језик и православна духовност, Крагујевац, 2006.

83. Кончаревић К., Језик и религија. Појмовник теолингвистике, Београд, 2015.

84. Кончаревић К., Сакрална комуникација: норме, традиције, средства, Београд, 2013.

85. Кончаревић К., Радовановић М., Руско-српски и српско-руски теолошки речник = Русско-сербский и сербско-русский богословский словарь, Београд : Службени гласник, 2012.

86. Labov W., The Social Stratification of English in New York City, Cambridge University Press, 2006.

87. Левин В.Д., Поэтическая фразеология Пушкина, Москва, Наука, 1969.

88. Лентьев А.А., Психолингвистика, Ленинград, Издательство "Наука", Ленинградское отделение, 1967.

89. Лингвистический энциклопедический словарь, Москва, Большая российская энциклопедия, 2002.

90. Лихачов Д. С., О филологии, Москва, Высшая школа, 1989.

91. Ломоносов М., Русская грамматика, Москва, Художественная литература, 1982.

92. Лотман Ю. М., Роман в стихах Пушкина "Евгений Онегин", Тарту, 1975.

93. Маслова В. А., Поэтическая лингвистика как «стирание границ между наукой и

искусством» (Ю.С. Степанов). Критика и семиотика, Вып.17, Институт филологии СО РАН, 2012.,18.12.2019.

94. Мечковская Н. Б., *Язык и религия*, Москва, Агентство «ФАИР», 1998.

95. Миловановић Т., Античность в поэзии Пушкина : дипломски рад, Београд : [Т. Миловановић], 2013.

96. Михайлова Н.И., Онегинская энциклопедия. 1, А-К, Москва : Русский путь, 1999

97. Михайлова Н.И., Онегинская энциклопедия. 2, Л-Я, А-З, Москва : Русский путь, 2004.

98. Мишковић М., The natural semantic metalanguage (nsm) and foregn language teaching, у: Glossa : časopis za nastavnike stranih jezika, Beograd : Alijansa Jugoslavija - Francuska, 1998, str. 9.

99. Мишчевић Н., Филозофија језика, Загреб, Јесенски и Турк, 2003.

100. Мукаржовски Ј., *Структура Песничког језика*, Београд, Завод за уџбенике, 1986.

101. Мунен Ж., Лингвистика и филозофија, Београд, Београдски издавачко-графички завод, 1981.

102. Niedzielski N.A., Preston D., Folk linguistics, Berlin/New York, Mouton de Gruyter, 2000.

103. Остин Џ. Л., *Како деловати речима: Предавања на Харварду 1955. године*, Нови Сад, Матица српска, 1994.

104. Пипер П., *Језик и простор. – Друго, допуњено издање*, Београд, XX век, 2001.

105. Пипер П., (прир.), *Методологија лингвистичких истраживања: Преглед и хрестоматија*, Београд, Филолошки факултет, 2000.

106. Пипер П., Граматика руског језика у поређењу са српском – друго измењено издање, Београд, Завет, 2005.

107. Пипер П., *Српски између великих и малих језика*, Београд, Београдска књига, 2010.

108. Пипер П., *Увод у славистику*, Београд, Завод за уџбенике, 2008.

109. Пипер П., *Лингвистичка славистика: Студије и чланци*, Београд, Славистичко друштво Србије, 2014.

110. Пипер П., *Лингвистичка русистика:Студије и чланци*, Београд, Филолошки факултет, 2012.

111. Пипер П., Српски у кругу словенских језика : граматичка и лексичка поређења, Београд : NM libris, 2015.

112. Пипер П., О поетској филологији Мира Вуксановића // Књижевно дело Мира Вуксановића: Зборник радова с округлог стола 1, Билећа, 18. IX 2015., Нови Сад, Академска књига, 2016, 79–107.

113. Пипер П., Марковић М., Станковић С., Лаброска В., Језик као запис културе у етнолошкој и лингвистичкој анализи на релацији Србија - Македонија. Том 1 = Јазикот како запис на културата во етнолошката и лингвистичка анализа на релација Србија - Македонија. Том 1, Београд : САНУ, Одељење језика и књижевности, 2018.

114. Пипер П., Кончаревић К., Меденица Л., Супрунчук М., Русский язык в исследованиях сербских славистов, Белград, Филологический факультет Белградского университета, 2015.

115. Поспелов Н.С., Синтаксический строй стихотворных произведений Пушкина, Москва, Издательство Академии Наук СССР, 1960.

116. Поповић Т., Формалисти о Пушкину, Београд, Терсит, 1994.

117. Поповић У.Љ., Хајдегерова филозофија језика: докторска дисертација, Београд, У.Љ. Поповић, 2014.

118. Потебня А.А., Мысль и язык, Харьков, Мирный труд, 1913.

119. Пропп В.Я., Фольклор и действительность – избранные статьи, Москва, Наука, 1976.

120. Путеводитель по Пушкину, Москва, Эксмо, 2009.

121. Пушкин А.С., *Оче Наш*, Стари Бановци – Београд, Бернар, 2019.

122. Пушкин А.С., Полное собрание сочинений в десяти томах – издание четвертое. Том первый – стихотворения 1813 - 1820, Ленинград, Издательство «НАУКА», Ленинградское отделение, 1977.

123. Пушкин А.С., Полное собрание сочинений в десяти томах – издание четвертое. Том второй – стихотворения 1820 – 1826, Ленинград, Издательство «НАУКА», Ленинградское отделение, 1977.

124. Пушкин А.С., Полное собрание сочинений в десяти томах – издание четвертое. Том третий – стихотворения 1827 – 1836, Ленинград, Издательство «НАУКА», Ленинградское отделение, 1977.

125. Пушкин А.С., Полное собрание сочинений в десяти томах – издание четвертое. Том четвертый – поэмы, сказки, Ленинград, Издательство «НАУКА», Ленинградское отделение, 1977.

126. Пушкин А.С., Полное собрание сочинений в десяти томах – издание четвертое. Том пятый – Евгений Онегин, драматические произведения, Ленинград, Издательство «НАУКА», Ленинградское отделение, 1977.

127. Пушкин А.С., Полное собрание сочинений в десяти томах – издание четвертое. Том шестой – Художественная проза, Ленинград, Издательство «НАУКА», Ленинградское отделение, 1977.

128. Пушкин А.С., Полное собрание сочинений в десяти томах – издание четвертое. Том шестой – Художественная проза, Ленинград, Издательство «НАУКА», Ленинградское отделение, 1977.

129. Пушкин А.С., Полное собрание сочинений в десяти томах – издание четвертое. Том седьмой – Критика и публицистика, Ленинград, Издательство «НАУКА», Ленинградское отделение, 1977.

130. Пушкин А.С., Полное собрание сочинений в десяти томах – издание четвертое. Том восьмой – Афтобиографическая и историческая проза, История Пугачева, Записки Моро де Бразе, Ленинград, Издательство «НАУКА», Ленинградское отделение, 1977.

131. Пушкин А.С., Полное собрание сочинений в десяти томах – издание четвертое. Том девятый – История Петра, Заметки о Камчатке, Ленинград, Издательство «НАУКА», Ленинградское отделение, 1977.

132. Пушкин А.С., Полное собрание сочинений в десяти томах – издание четвертое. Том десятый – Письма, Ленинград, Издательство «НАУКА», Ленинградское отделение, 1977.

133. Пушкинская энциклопедия : произведения. вып. 1. А-Д, Санкт-Петербург : Нестор-история, 2009.

134. Пушкинская энциклопедия : произведения. вып. 2. Е-К, Санкт-Петербург : Нестор-история, 2012.

135. Пушкинская энциклопедия : 1799-1999, Москва : Издательство АСТ, 1999.

136. Пушкинская энциклопедия "Михайловское" : в трех томах. Т. 1, Москва : Кириллица, 2003.

137. Пушкин через двести лет : материал Международной научной конференции юбилейного (1999) года, Москва, ИМЛИ РАН, 2002.

138. Пчелкина, В. В., Ходакова, Е. П., Новые материалы к словарю А. С. Пушкина, Москва, Наука, 1982.

139. Радовановић М., Социолингвистика – треће издање, Сремски Карловци-Нови Сад, Издавачка књижарница Зорана Стојановића, 2003.

140. Речник књижевних термина, Бања Лука, Романов, 2001.

141. Русская грамматика, том 1 – фонетика, фонология, ударение, интонация, словообразование, морфология, Москва, Издателство Наука, 1980.

142. Русская грамматика, том 2 – Синтаксис, Москва, Наука, 1980.

143. Русское культурное пространство : лингвокультурологический словарь. вып. 1, Москва, Гнозис, 2004.

144. Самойлов Д., Книга о русской рифме, Москва, Время, 2005.

145. Секулић И., Говор и језик, културна смотра народа, Београд, Просвета, 1956.

146. Серебренников Б. А., *Общее языкознание. Методы лингвистических исследований*, Москва, Наука, 1973.

147. Сергеевна О., Словарь лингвистических терминов, Москва, Советская

энциклопедия, 1966.

148. Сибиновић М., Поетика и поезија, велики руски лиричари, Београд, Књижевна заједница Звездара, 1990.

149. Сибиновић М., Руски књижевни источници – Пушкин, Љермонтов, Јесењин, Мандељштам, Ахматова, Платонов, Ниш, Просвета, 1990.

150. Симић Р. и Јовановић Симић Ј., Општа стилистика, Београд : Научно друштво за неговање и проучавање српског језика, Филолошки факултет, Јасен, 2015.

151. Скатов Н. Н., Лебедева Э. С., Духовный труженик : А. С. Пушкин в контексте русской культуры, Санкт-Петербург : Наука, 1999.

152. Словарь языка Пушкина в четырех томах, том 1: А - Ж, РАН Институт русского языка им. В.В.Виноградова, Москва, Азбуковник, 2000.

153. Словарь языка Пушкина в четырех томах, том 2: З - Н, РАН Институт русского языка им. В.В.Виноградова, Москва, Азбуковник, 2000.

154. Словарь языка Пушкина в четырех томах, том 3: О - Р, РАН Институт русского языка им. В.В.Виноградова, Москва, Азбуковник, 2000.

155. Словарь языка Пушкина в четырех томах, том 4: С - Я, РАН Институт русского языка им. В.В.Виноградова, Москва, Азбуковник, 2000.

156. Соболевский А.И., История русского литературного языка, Ленинград, Наука, 1980.

157. Соколова Н. Ю., Лингвокультурологические основы функционирования номинаций вопроса и ответа в английском языке, Санкт-Петербург, С.-Петерб. гос. ун-т., 2016.

158. Солар М., Теорија књижевности, Загреб, Школска књига, 2005.

159. Срејовић Д. и Цермановић А., Речник грчке и римске митологије, Београд, Српска књижевна задруга, ЈП Службени лист СРЈ, 2000.

160. Степанов Ю.С., *Методы и принципы современной лингвистики*, Москва, Наука, 1975.

161. Степанов Ю.С., Философия языка: в границах и вне границ, Харьков, ОКО, 1993.

162. Степанов Ю.С. (ред.), *Гипотеза в современной лингвистике*, Москва, Наука, 1980.

163. Стрижев, А. Н., А. С. Пушкин: путь к Православию, Москва : Отчий дом, 1996.

164. Scovel T., Psycholinguistics, Oxford, Oxford University Press, 1998.

165. Тынянов Н. Ю., Архаисты и новаторы,Прибой, 1929.

166. Тынянов Н. Ю., Поэтика. История литературы. Кино, Москва, Издательство Наука, 1977.

167. Тодд III У.М., Литература и общество в эпоху Пушкина, Санкт-Петербург, Академический проект, 1996.

168. Толстой Н. И., *История и структура славянских литературных языков*, Москва, Наука, 1988.

169. Томашевски Б.В., Теорија књижевности : тематика, Загреб, Матица хрватска, 1998.

170. Томашевский Б.В., Пушкин, Москва –Ленинград, Наука, 1961.

171. Томашевский Б.В., Левин Ю.Д., Русские писатели о языке : (XVIII-XXвв.), Ленинград, Советский писатель, 1954.

172. Томић З., Књига о ћутању, Београд, Чигоја штампа, 2016.

173. Томић З., Разумевање и неспоразуми, Београд, Чигоја штампа, 2014.

174. Турбин В.Н., Поэтика романа А.С. Пушкина "Евгений Онегин", Москва, Издательство МГУ, 1996.

175. Успенский Б.А., Краткий очерк истории русского литературного языка (XI-XIX вв.), Москва, «Гнозис», 1994.

176. Фатеева Н. А., Филологические термины как понятия креативной поэтики, у: В. В. Фещенко (ред.), Образы языка и зигзаги дискурса. Сборник научных статей к 70-летию В.З. Демьянкова, Москва, Культурная революция, 2018., 70-79.

177. Фатеева Н. А., Лингвистическая поэтика сегодня: проблематика и перспективы развития, у: Н. А. Фатеева (ред.), Лингвистика и поэтика в начале третьего тысячелетия, материалы международной научной конференции, Москва, Институт русского языка им. В. В. Виноградова РАН, 2007.

178. Фатеева Н. А., Рождение интерпретации: взаимодействие уровней в стихотворном тексте, у: Н. А. Фатеева (ред.), *Основные тенденции развития поэтического языка XX-XXI вв. : языковые уровни и их взаимодействие,* Москва, Издательский центр «Азбуковник», 2015.

179. Фатеева Н. А. (ред.), Пушкин и поэтический язык XX века : сборник статей, посвященный 200-летию со дня рождения А. С. Пушкина, Москва : Наука, 1999.

180. Fauconnier G., Mappings in Thought and Language, Cambridge University Press, 1997.

181. Федоров А.И., А.С.Пушкин – Преобразователь русского литературного языка, Новосибирск, ВО Наука, 1993.

182. Флакер А. и Мулић М., Руска књижевност, Загреб, СНЛ, 1986.

183. Франк С.Л., Этюды о Пушкине, Мюнхен, 1957.

184. Хајдегер М., На путу к језику, Београд, Федон, 2007.

185. Heidegger M., Poetry, Language, Thought, New York, Harper & Row, 1971.

186. Хусерл Е., Феноменолошко фундаментално посматрање, Београд, Рад, 1975.

187. Cameron D., Verbal Hygiene, London, Routledge, 1995.

188. Cameron D., Good to Talk? Living and Working in a Communication Culture, London. Thousand Oaks. New Delhi, Sage Publications, 2000.

189. Чичерин А.В., Идеи и стиль : о природе поэтического слова, Москва : Советский писатель, 1965.

190. Шмелев Д.Н., Избранные труды по русскому языку, Москва, Языки славянской культуры, 2002.

191. Штайн К.Э., Петренко Д.И. Филология: История. Методология. Современные проблемы, Ставрополь, Издательство Ставропольского государственного университета, 2011.

192. Шумарина М.Р., Язык в зеркале художественного текста. (Метаязыковая рефлексия в произведениях русской прозы) : монография, Москва, Флинта: Наука, 2011.

4. ЦИЉ ИСТРАЖИВАЊА, ХИПОТЕЗЕ И ОЧЕКИВАНИ РЕЗУЛТАТИ.

Циљ докторске дисертације *Метајезички рефлексиви у стваралаштву Александра Пушкина* био би да се утврди заступљеност и структура метајезичких рефлексива у Пушкиновом ставаралаштву, однос између Пушкинових погледа на језик и књижевност и језика његовог дела, као и општих одлика руског књижевног језика, формираног умногоме под утицајем тога дела и његовог језика. Битан аспекат истраживања представљаће и поређење Пушкинових филолошких ставова изнетих у чланцима, белешкама, писмима и афоризмима са ставовима изнетим у његовој поезији и прози, као и проучавање односа поетске филологије и филолошке науке; истицања њихових додирних тачака и релевантних диференцијалних обележја.

Главне хипотезе у датом истраживању биле би следеће:

1. Песници у својим делима износе ставове о језику, књижевности и култури, који могу бити од значаја за филолошка истраживања, односно за истраживања у области лингвистике и поетике.
2. У стваралаштву А. С. Пушкина заступљен је широк и проблемски врло разноврстан круг метајезичких рефлексива као резултат Пушкинове богате ерудиције и властитог промишљања.
3. Проучавање метајезичких рефлексива у књижевном делу може бити подстицајно за боље разумевање књижевникове аутолингвистике и аутопоетике као и за утицај који поједини књижевници имају на развој књижевног језика, књижевности и културе.

Очекивани резулати нашег рада:

1. потврђивање широке заступљености и разуђене структурираности метајезичких рефлексива у стваралаштву А. А. Пушкина,
2. систематизација метајезичких рефлексива у делу А. С. Пушкина и њихова интерпретација у контексту језика, књижевности и културе његовог времена.

Главни задаци ове докторске дисертације били би: 1) теоријска разрада појмова метајезички рефлексив, поетска филологија, песничка филологија, усавршавање методологије њиховог истраживања (посебно с обзиром на могућности савремене корпусне лингвистике), 2) анализа ексцерпираних метајезичких рефлексива и њихова класификација, систематизација и интерпретација према релевантним лингвистичким, књижевним и културолошким параметрима, 3) парадигматско уочавање сличности и/или разлика између ставова о језику, књижевности и култури и постојећих научних теорија и идеја, њихово компаративно проучавање ради утврђивања поклапања класификованог материјала са развојем савремене научне мисли, 4) анализа језичке личности (по теорији Ј. Н. Караулова) А.С. Пушкина и његовог дела из перспективе његових филолошких судова, представљање "филолошког портрета" А. С. Пушкина, разматрање његовог утицаја на формирање руског књижевног језика, 5) одређивање значаја истраживања поетске филологије за даљи развој интердисциплинарних проучавања језика и књижевности.

5. План рада и методе истраживања.

У уводној глави били би одређени теоријски оквири проучавања метајезичких рефлексива у систему поетске филологије, били би јасно дефинисани предмет овог дисертационог истраживања, методи, задаци и циљеви, као и сам значај таквог истраживања. Биће образложен историјат дате проблематике, а такође ће бити указано на сличности и разлике између метајезичких рефлексива и сродних појмова. Посебно место у уводном делу дисертације биће посвећено личности А. С. Пушкина са становишта теорије језичке личности и значају његовог дела за руску књижевност и културу као и за формирање савременог руског књижевног језика.

У другој глави "Пушкинова размишљања о језику" била би дата анализа Пушкинових ставова о језику, превођењу, стилистичким питањима, утицају француског језика и значају црквенословенског, о употреби народног језика, као и о песниковом виђењу и тумачењу језика, његовом доживљају лепоте говора, речи, слова, итд. У другој глави би такође било речи о Пушкину као учеснику филолошких расправа и о његовим интересовањима за историју руског језика и проучавања древних споменика писмености као што је "Слово о Игоревом походу".

Трећа глава "Пушкинови ставови о књижевности" имала би за предмет Пушкинова размишљања о питањима из области књижевности; његове ставове о прози, поезији, књижевној критици, проблемима цензуре, версификацији, настанку песничког дела, инспирацији, тумачењима руске и европске књижевности, о драми, о значају античке књижевности, итд. Пушкин нам се открива не само као песник, писац и драматург, већ и као критичар и теоретичар књижевности, који анализира и коментарише дела великих песника и књижевника и води дискусије са њима, тумачећи питања из теорије књижевности, поетике и стилистике и давајући своје виђење књижевности и језика књижевности и своју оцену како руским, тако и европским књижевним делима и постигнућима.

У четвртој глави "Пушкинови ставови о култури. Културолошки, лингвокултуролошки и теолингвистички аспекти истраживања" би се у духу идеје о језику као одразу културе, анализирала Пушкинова размишљања о великим људима који су имали утицај на развој руског језика и руске књижевности, пре свега Пушкинови погледи на Тредиаковског, Ломоносова, Державина, Карамзина, Крилова, Сумарокова, Радишчева, Фонвизина, Жуковског и многе друге истакнуте представнике руске књижевности и културе. У тој глави би био дат и поглед А. С. Пушкина на језик, књижевност и културу из угла теолингвистике. Биће анализирани Пушкинове религиозни ставови и духовне песме у светлу песничке филологије, којима се може пратити Пушкинов духовни пут од лицејског периода до зрелог Пушкина, са посебним освртом на такве теме као што су: језик као дар од Бога, песнички таленат као Божји дар и проклетство, песник као пророк и изабрано биће са посебном мисијом које је у сталном контакту са музама и Богом, указивање на божанско порекло поезије, улога митологије у поезији итд.

У петој глави "О семантици тишине и ћутања" били би изнети резултати истраживања значења и функције које категорије тишине и ћутања имају у Пушкиновом стваралаштву. Ћутање у савременој теорији комуникације представља одсуство говора и својеврсни комуникативни феномен, али ћутање је и културни и језички феномен. Разматрајући опозиције тишина/звук и ћутање/говор из Пушкинове перспективе, покушали бисмо да одгонетнемо начине на које су ове опозиције уткане у ткиво текста, али и да дођемо до одговора на питање да ли категорије тишине и ћутања представљају одсуство комуникације или су вид комуникације саме по себи. Кроз анализу текста биће размотрени метајезички рефлексиви у Пушкиновом стваралаштву, где тишина и ћутање могу бити производ комуникацијског феномена неразумевања, цензуре, ућуткивања, а могу представљати и категорију неизрецивог или пређутног или предуслов за молитву и разговор са Богом, па и са самим собом. Категорија тишине блиска је појму ћутања, иако тај термин припада, пре свега, физици. У делима А. С. Пушкина обе те категорије имају важно место и велики спектар значења; од негативних – где се разматрају као одраз неспоразума и немогућности остваривања комуникације, до позитивних и парадоксалних, где тишина и ћутање представљају израз потпуног разумевања, задовољства и склада, тј. "идеалне комуникације" у којој су речи – сувишне.

Шеста глава "Закључци" обухватала би систематизацију и синтетички преглед закључака изнетих у претходних пет глава са указивањем на могућности даљих проучавања метајезичких рефлексива у поетској филологији руске књижевности.

VII ЗАКЉУЧАК СА ОБРАЗЛОЖЕНОМ ОЦЕНОМ О ПОДОБНОСТИ ТЕМЕ И

КАНДИДАТА:

На основу наведених података о кандидату, Комисија констатује да је мср Олга Стојадиновић подобан кандидат за израду докторске дисертације.

На основу постављених циљева и очекиваних резултата, Комисија констатује да је предложена тема подобна за израду докторске дисертације у области Русистике – филолошке науке.

На основу наведених података о предложеном ментору, Комисија констатује да је **проф. др Предраг Пипер** подобан за ментора предложене докторске дисертације.

На основу изнесеног, Комисија предлаже Наставно-научном већу Филолошког фа-ултета Универзитета у Београду да донесе позитивне оцене о подобности кандидата Олге Стојадиновић и предложене теме докторске дисертације под насловом *Метајезички рефлексиви у стваралаштву А. С. Пушкина***,** а да се за ментора именује академик Предраг Пипер, професор емеритус на Катедри за славистику Филолошког факултета Универзитета у Београду.

ПОТПИСИ ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ:

Др Ксенија Кончаревић, редовни професор
Филолошког факултета Универзитета у Београду

Др Марија Стефановић, ванредни професор,
Филозофски факултет Универзитета у Новом Саду

Др Радослава Трнавац, ванредни професор, датум избора у звање: 2019.
Филолошки факултет Универзитета у Београду